HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

שוקל לו אם שקלו. שוקל בשבילו שקל שהוא חייב לכל שנה לקרבנות צבור: **ופורע לו את חובו.** אם חייב ממון לגוסה מותר לזה שיפרענו בשבילו: **ומחזיר לו אבידתו.** אם רואה חמורו תועה מותר להשיבו: **במקום שנוטלין שכר.** על טורח השבתה: **תפול.** הניית השכר להקדש שהרי שניהן מודרין בהנאה זה מזה: **מצוה קא עביד.** כלומר מצוה בעלמא קא עביד ואינו מהנהו לזה שאם לא שקל עליו לא הפסיד כלום שיש לו חלק בקרבנות: **דתנן תורמין.** את הלשכה בשלם קופות: **על האבוד.** אף על מי ששלא שקלו ואבד: **ועל הגבוי.** שעדיין לא הגיע כאן: **ועל העתיד לגבות.** ואפילו לא נגבה לאחר מכאן יש לו חלק בתרומה ובקרבנות אלא שחיסר מצוה נמצא שכר המצוה על הנותן: **משפרשי ליה.** מרויחו: **תנן היא דאמר איבד מעותיו.** זה שפרנס את אשת חבירו ונתכוון לשם הלוואה שישלם לו בעצה איבד מעותיו ואין יכול לומר לו את חובך פרעתי שלם לי. והוא הדין נמי לכל חוב שעליו ועמד חברו ופרעו וזה לא אמר לו הלויני אינו חייב לו כלום וכיון דאילו פרעיה לשם הלוואה לא הלוואה היא כי פרעיה נמי לשם מחילה לאו מידי יהיב ליה: **אפילו תימא רבנן.** דאמרי חייב אע"פ שלא אמר לו הלויני וגבי שאר חוב נמי חייב לשלם וכי מחיל אסור במודר הנאה והכא דקתני פורע לו את חובו בשלוה זה תחלה הלוואה מן המלוה על מנת שלא לפרוע עד שירצה לא יוכל הנוסה ללחוץ הלכך לאו מידי יהיב ליה:

כיסופא

גרשון פי' בתשובותיו כמו כן דאע"ג דלא הוי אלא כמבריח ארי בעלמא יש לו לשלם מידי דהוה אקדש ברועים ובמקלות בשכר וגבי משיב אבידה דאל"כ אין לך אדם מגיל של חבירו מיד העובדי כוכבים ולא כפי' הקונטרס שפירש בגיטין שמחזיר לו בחנם וא"ת דתנן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קטו:) שטף נהר חמורו וחמור חבירו שלו יפה מנה ושל חבירו מאתים והניח זה את שלו והגיל את של חבירו אין לו אלא שכרו ואמאי דמי חמורו היה לו לשלם והיה רבי רואה לומר דמשום הכי אין לו אלא שכרו דמיירי כגון שבעל החמור בפניו וכי עשו חכמים תקנה ה"מ שלא בפניו אבל בפניו לא וקשה א"כ אפי' שכרו לא יהא לו דהא תנן בפ' הכונס (שם דף נח. ושם) נפלה לגינה ונהנית משלמת מה שנהנית ומפרש רב בגמרא אפי' נחבטה דס"ד מבריח ארי מנכסי חבירו ומה שנהנית נמי לא משלם קמ"ל ופריך אימא ה"נ ומשני מבריח ארי מנכסי חבירו מדעתו והאי שלא מדעתו א"נ מבריח ארי לית ליה פסידא ומשמע לישנא קמא מדעתו אע"ג דלית ליה פסידא פטור ועל כורחין לא אפשר לפרש כן מהתיא דאלו מגיאות (ב"מ דף לא:) ודהשוכר את הפועלים (שם דף נג:) אלא הכי פירושו מבריח ארי מדעתו היכא דלית ליה פסידא האי שלא מדעתו לאו משום דאי לא הוי פסידא יהא חייב דפשיטא אם נחבטה ולא נתקלקלו הפירות למה יהא חייב אלא כלומר האי שלא מדעתו שעל כרחו הוא מבריח ארי ואם דוחקים את האדם על כרחו להבריח את הארי ממגרו של חבירו אע"ג דלית ליה פסידא חייב לשלם לו שכר טורחו והשתא בהיא דהגוזל בתרא אם נפרש דדמי חמורו אינו חייב לשלם לפי שהוא בפניו אלמא משגיגן כאילו לית ליה פסידא א"כ לא יהא לו אפי' שכרו כיון דמדעתו הוא ולית ליה פסידא על כן נראה לרבי דהיינו טעמא דאינו משלם דמי חמורו שלא תקנו חכמים שיהא חייב לשלם אלא מה שהוא מהנה אותו ואינו מהנה אותו אלא כדי שכרו שהרי גם הוא היה מוצא להציל בכדי שכרו דעל כרחך מיירי שיכול להציל שלא יזכה אותו מן ההפקר: **ובמקום שנוטלין שכר תפול ההנאה להקדש.** בפ' אין בין המודר (נדרים דף לג.) מוקי לה בין בשנכסי שניהם אסורין זה על זה משום הכי תפול הנאה להקדש דלא מצי מחזיר ליטול שכר ולא מצי בעל אבידה לעכבו בין בשנכסי מחזיר דוקא אסורין על בעל אבידה ולא נכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר ואם אין המחזיר רוצה לקבל שכר בעל אבידה אינו יכול לעכבו ותפול הנאה להקדש: **ועל העתיד לגבות.** פי' בקונטרס אפי' לא נגבה לבסוף וקשה לרבי חדא דהוה ליה למיתני ועל העתיד לגבות ותו לא דהוי לאבוד וגבוי בכלל ועוד דתנן (בשקלים דף ג.) ומייתי לה בהזהב (ב"מ דף נח. ושם) בני העיר ששקלו שקליהם ונגנבו מהשלוחין או שאבדו השלוחין אם עד שלא נתרמה התרומה נשבעים השלוחים לבני העיר ובני העיר שוקלים ומביאים אחרים תחתיהם אבל משנתרמה אחריות להקדש ואם כפירוש הקונטרס דאפי' לא נגבו לבסוף תורמין עליהם אמאי בני העיר שוקלים ומביאין אחרים תחתיהם אי משום מצוה אפי' משנתרמה נמי ועוד פירש רש"י על האבוד מי ששלח שקלו ואבד ועל הגבוי שעדיין לא הגיע וקשה דא"כ זו ואין נ"ל זו קתני אלא נראה לפרש על האבוד שבא ליד גבאי ואבד ועל הגבוי ביד השליח ונאבד מיד השליח לאחר שנתרמה התרומה דאי נאבד קודם שנתרמה התרומה חייבין בעלים באחריות ועל העתיד לגבות שיבא לידי גבוי לבסוף ואם דאמר הכא שוקל לו את שקלו באבוד וגבוי דלא מיחייבי בעלים באחריות: **הא** מני חנן **היא דאמר איבד מעותיו.** הואיל וכן שאינו יכול עתה לתובעו ממנו אע"פ שמ"מ מהנהו שאין צריך לשלם אחר שאינו אלא גרמא בעלמא שעל ידי שפורע זה לבעל חובו מיפטר ודמי להא דתנן בין בין המודר (נדרים דף מג.) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל יצא תנוני הרגיל אצלו כו' ויתן לשום מתנה אע"ג דעל ידו משתרשי ליה מזוני שרי הואיל ולא עביד אלא גרמא בעלמא ולא דמי לעושה לו מלאכה דאסור אע"ג דלא מצי תבע ליה מיניה דהתם מדידיה לדידיה קא מיתהני אבל הכא גרמא בעלמא הוא ורבינו תם מפרש דאיירי דוקא במזונות אשתו ומשום הכי פטור דאין הדבר ברור שהיה מתחייב זה הבעל מזונות שמא היה יכול להפטר שהאשה עצמה היתה מצמצמת אם לא היתה מוצאה מי שממציא לה מעות אע"ג דבפסקו לה ב"ד מיירי דאי לאו הכי לא הוי מיחייב לכ"ע אף לאשה עצמה לא היה מיחייב בלא פסק ב"ד מכ"מ היתה מצמצמת דלא ליקרו לה רעבתנותא אבל גבי שטר חוב אפי' חנן מודה דלא איבד מעותיו דהנאה גמורה היא הואיל ולא היה יכול להפטר בשום ענין והכי פי' הא מני חנן היא כלומר האי פורע מיירי באותו חוב דאיירי בה חנן דהיינו במזון האשה דוקא וחנן היא וכן פירש רבינו חננאל ושני רב אושעיא הא דתנן ופורע את חובו מזונות אשתו הן ואלבדא דחנן וריב"א הביא ראיה מירושלמי דה"ה בשאר חובין דגרסינן התם בפירקין אבא בר ממל בעי הפועל שטר חוב של חבירו שלא מדעתו בפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים א"ר אסי טעמא דבני כהנים גדולים תמן לא עלה בדעתו שתמות אשתו ברעב ברם הכא מפייסנא ליה ומחיל לי הגע בעצמך דהוה גביה משכון מפייס הוינא ליה ויהיב לי משכוני עד כאן בבעל חוב שאינו דוחק ואפי' בבעל חוב דוחק נשמענה מן הדא שוקל לו את שקלו לא שקיל אין ממשכנא הדא אמרת אפי' בעל חוב דוחק אלמא מחלוקת בבעל חוב כמו למזונות ואומר רבינו תם על כרחך פליג אגמרא ירושלמית אגמרא שלנו דמוקים ההוא טעמא דשוקל את שקלו כבני כהנים גדולים אע"ג דממשכנין על השקלים ורב אושעיא מוקי לה כחנן ופליג לגמרי דלית ליה הך סברא ומפרש דלא פליגי אלא במזון האשה כדפרשינן ועוד דעל כרחין סוגיא דירושלמי לא אתיא כסוגיא דהכא דלדברי רבא צריך לפרש דשוקל לו שקלו היינו באבוד וגבוי דאי לאו הכי שוקל לו שקלו אמאי הא קא משתרשי ליה ובירושלמי משמע דלא מייתי באבוד דפשיטא מיניה בעל חוב דוחק:

אלמון

א) שוקל לו את שקלו ב) ופורע ג) ומחזיר לו אבידתו ובמקום שנוטלין שכר תפול הנאה להקדש בשלמא שוקל לו את שקלו מצוה קעביד ד) דתנן ה) תורמין על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד לגבות ומחזיר לו אבידתו נמי מצוה קעביד אלא פורע לו את חובו הא קמשתרשי ליה ו) אמר רב אושעיא הא מני חנן היא דאמר ז) איבד את מעותיו ורבא אמר אפי' תימא רבנן הכא במאי עסקינן שלוה על מנת שלא לפרוע בשלמא רבא לא אמר כרב אושעיא דמוקים לה כרבנן אלא רב אושעיא מ"ט לא אמר כרבא אמר לך רב אושעיא נהי דהנאה לית ליה

כיסופא

ברועים ובמקלות בשכר לחזר ונוטל שכר מבעל הבית כדי שיעסוק להבריח את הארי ואפי' עולה השכר כדי דמיהן נפקא מינה לכושרא לחיותא אבל פורע חובו ועמד אחר ופרנס את אשתו למה לנו לעשות תקנה על זה ומהאי טעמא נמי הא דאמר בהמזקין (גיטין נח:) הבא ממחת חוב ומחמת אנפרות אין בו משום סיקריקון פירוש אם שהתה בידו י"ב חדש אין נותן רביע לבעלים ויחזיק בקרקעות אלא מחזיר לו הקרקע גלאה לרבי דלא בחנם מחזיר אלא משלם לו מה שהוציא להוציאה מיד העובד כוכבים ורבינו

ל) א מיי' פ"ו מהלכות נדריס הלכה ד סמג לאוין מג:

לא ב מיי' וסמג שם טוש"ע י"ד סי' רכא סעיף ב:

לב ג מיי' פ"ז שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

לג ד מיי' פ"ג מהלכות שקליס הלכה ט:

לד ה מיי' פכ"ו מהל' מלוה ולוה הל' ו סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קכח סעי' ח:

תוספות רי"ד

שוקל לו את שקלו ופורע לו את חובו ומחזיר לו את אבידתו ובמקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש במקום שנוטלין שכר על טורח השבתה תפול הנאה להקדש שלא יהנה ממנו. פי' המורה תפול הנאה להקדש כגון ששניהם מודרים הנאה זה מזה: בשלמא שוקל לו את שקלו דתנן תורמין על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד לגבות פי' ונמצא שלא נהנה כלום שבלא הא היה לו חלק בקרבנות מחזיר לו אבדתו נמי מצוה קעביד פי' ואע"ג שהוא נהנה הוא יכול לומר אני איני מתכוין להנאותו אלא לקיים המצוה. אלא פורע לו את חובו הא קמשתרשי ליה אמר רב אושעיא מני חנן הוא דאמר אבד מעותיו פי' ואע"ג דמטי ליה הנאה מיניה דהא מיפצי ליה מב"ח כיון דשלא מדעתו עשה ואיבעי לתובעו בדין לא מצי תבע ליה ולאפוקי מיניה בדינא שרי דבודאי אי מצי תבע ליה לדינא ולאפוקי מיניה אסור דהויא מחילה גביה ההנהתו אבל כיון דלא מצי לאפוקי מיניה בדינא שרי והכי נמי אמרינן התם דמקריב עליו קיני זבין וקיני זבות ויולדות ומתירו לאכול בקדשים וזן את אשתו ואת בניו אף על פי שהוא חייב במזונותיהן דאף ע"ג דמטי ליה הנאה מיניה כיון דלאו מדעתו קעבד ולא מצי תבע ליה בדינא שרי ואין אנו צריכים לומר עכשיו בשוקל לו את שקלו דטעמא משום דתורמין על האבוד ונמצא שלא ההנהו אלא אע"ג דההנהו כיון דלאו מדעתיה קעביד ואינו יכול לתובעו בדין לחנן שרי

עין משפט נר מצוה

מ) [כ"ל דתניא וכן גי' תוס' בב"מ נח.]. ג) ב"מ נח. שקליס פ"ב ה"ט, ג) [נדרים לג. כל הענין ע"ש היטב].

הגהות הב"ח

(א) גמ' ופורע לו את חובו:

מוסף רש"י

שוקל לו את שקלו. המדיר יכול ליתן בשבילו מחצית השקל שנותנין לתרומת הלשכה, ויכול לפרוע חובו ואין מהנה לו כלום (נדרים לג.). תורמין על האבוד. כשהיו ממלאים שלש קופות מכסף הלשכה והיא תרומה ליקח מכסף הקופות כל קרבנות צבור ומורמין אותן על מנת שיהו שלש קופות לשם ותרומה לשירים שיהו אותן שהביאו שקליס הנשארים בלשכה זוכים בתרומת הקופה לחיות הקרבנות גם עליהם ומורמין אותן אע"פ שלא שקלו ואבד לו ואין יודע לו (ב"מ נח.). ועל הגבוי. ועודנו בדרך, ועל העתיד לגבות. מי שנגנב ולא שלח שקלו בחדר, היה משלחו כל השנה כולה ונותנין בשופר שכתוב עליו תקלין חדתין ולשכה היתה נתרמה ג' פעמים בשנה, בפרוס הפסח ובפרוס עצרת ובפרוס החג, וכשמגיע זמן לתרוס נותנין מעות בשופר בלשכה ומורמין וכשתורמין תרומה לשלוחה נותנין אף על העתיד לגבות וגם בשניה ובשלישית והמביא אחר שנתרמה השלישית נותנו בשופר ששמו תקלין עתיקין וטופל לשירי הלשכה ומהן בתין חומת העיר ומגדלותיה (שם). **הא מני חנן היא דאמר איבד את מעותיו.** שאין למלוה על בעלה של זו כלום הואיל ולא נתן בידו אלא הבריח ארי מעליו שפרנס את אשתו שהוא חייב לזונה, הכי נמי כי פרע חובו אבריחי ארי הוא, שאין לו לפרוע החוב כלום, ולהכי ארי, דאי כהנים גדולים דפליגי עליה דתנן היא, כיון דאמרי ישבע כמה הוליא ויטול מן הבעל, הכא נמי שביר לזו כי פרע חובו יכול הפורע לגבות מן הלוה, ולהכי הוי הנאה גמורה אם אין הפורע חוזר וגובה ממנו ואסור (נדרים לג.). **שלוה על מנת שלא לפרוע.** מזה, דהשתא כי פורעו זה לא הוי הנאה, הואיל ואי בעי לא מצי למיגבי מיניה כלום, ושוקל לו את שקלו נמי מוקמינן ליה לדבדי הכל כה"ג שאינו מהנה לו כלום, כגון שהוא עצמו שקל את שקלו ושגרו לירושלים ונגנב או אבד לאחר שנתרמה הלשכה, ואפי' לא נתחייב באחריותו ולא היה לו לפורעו, דהכי קי"ל (ב"מ מ:) בני העיר ששיגרו שקליהן ונגנבו או שאבדו, אם נתרמה התרומה נשבעין השלוחין לבני העיר שאבדו ונעלים פטורים, דמורמין על האבוד, ואם קודם שנתרמה הלשכה נשבעין לבני העיר לפיכך כי חזר האבוד ופרע שקלו מותר, דלא מהנה ליה כלל (נדרים לג.).